

УДК 342.2.1

DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2026.94.4.27>

ЛЕТАЛЬНІ АВТОНОМНІ СИСТЕМИ ОЗБРОЄННЯ (LAWS) ЯК НОВИЙ ФАКТОР СВІТОВОЇ ВОЄННОЇ ЕСКАЛАЦІЇ: МІЖНАРОДНИЙ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Самедова Л.Р.,

аспірантка Київського університету права

Національної академії наук України

ORCID: 0009-0005-5598-2966

Самедова Л.Р. Летальні автономні системи озброєння (LAWS) як новий фактор світової воєнної ескалації: міжнародний кримінально-правовий аспект.

У статті розкриваються кримінально-правові аспекти використання летальних автономних систем озброєння (LAWS) у сучасних глобальних конфліктах 2026 року. Проаналізовано сучасні тенденції застосування автономних бойових платформ, роботизованих систем та дронів, здатних ухвалювати рішення щодо застосування сили без безпосереднього втручання людини, а також визначено основні технологічні передумови їхнього стрімкого розвитку, включаючи досягнення у сфері штучного інтелекту, машинного навчання та обробки великих масивів даних. Особливу увагу приділено зростанню рівня автономності таких систем та їхній інтеграції у сучасні військові стратегії провідних держав світу.

Узагальнено міжнародні підходи до правового регулювання використання таких технологій, а також ініціативи щодо обмеження або заборони LAWS, що активно обговорюються на міжнародних майданчиках у межах дискусій про контроль над озброєннями та розвиток військового штучного інтелекту. Охарактеризовано підходи до визначення суб'єктів кримінальної відповідальності, зокрема розробників алгоритмів, виробників систем, військових командирів і держав. Розглянуто проблему розмежування відповідальності між людиною та автономною системою у випадках порушення норм міжнародного права.

Приділено увагу забезпеченню людського контролю над застосуванням сили, прозорості та підзвітності алгоритмів, а також мінімізації ризиків порушення норм міжнародного гуманітарного права. Акцентовано на проблемах ідентифікації відповідальності та складності встановлення причинно-наслідкових зв'язків при автономному прийнятті рішень.

Враховано сучасну геополітичну ситуацію, зокрема триваючу війну між росією та Україною, напружену ситуацію на Близькому Сході за участю Ірану, Ізраїлю та США, а також стратегічне суперництво США та Китаю щодо Тайваню, що посилює ризики подальшої воєнної ескалації. Обґрунтовано необхідність удосконалення міжнародних кримінально-правових механізмів контролю за застосуванням автономної зброї, формування чітких правил відповідальності та розвитку міжнародно-правових інструментів, спрямованих на запобігання неконтрольованому використанню LAWS. Підкреслено, що відсутність ефективного правового регулювання може сприяти розширенню локальних конфліктів, зростанню рівня насильства та створювати додаткові загрози глобальній безпеці й міжнародному правопорядку.

Ключові слова: летальні автономні системи озброєння, LAWS, автономна зброя, штучний інтелект у війні, кримінальна відповідальність, міжнародне гуманітарне право, глобальні конфлікти.

Samedova L.R. Lethal Autonomous Weapons Systems (LAWS) as a new factor of global military escalation: criminal law aspect.

The article examines the criminal law aspects of the use of lethal autonomous weapons systems (LAWS) in contemporary global conflicts in 2026. It analyzes current trends in the deployment of autonomous combat platforms, robotic systems, and drones capable of making decisions on the use of force without direct human intervention, and identifies the key technological drivers of their rapid development, including advances in artificial intelligence, machine learning, and big data processing. Particular attention is paid to the increasing level of autonomy of such systems and their integration into modern military strategies of leading states.

The study summarizes international approaches to the legal regulation of these technologies, as well as initiatives aimed at restricting or banning LAWS, which are actively discussed in international forums within the broader debates on arms control and the development of military artificial intelligence. It characterizes approaches to identifying subjects of criminal liability, including algorithm developers, system manufacturers, military commanders, and states. The issue of allocating responsibility between humans and autonomous systems in cases of violations of international law is also addressed.

Attention is given to ensuring meaningful human control over the use of force, as well as to the transparency and accountability of algorithms and the minimization of risks of violating international humanitarian law. The paper highlights the challenges of identifying responsibility and establishing causal links in cases of autonomous decision-making.

The current geopolitical situation is taken into account, including the ongoing war between Russia and Ukraine, tensions in the Middle East involving Iran, Israel, and the United States, as well as the strategic rivalry between the United States and China over Taiwan, which increases the risks of further military escalation. The necessity of improving international criminal law mechanisms for controlling the use of autonomous weapons, establishing clear rules of responsibility, and developing international legal instruments aimed at preventing the uncontrolled use of LAWS is substantiated. It is emphasized that the lack of effective legal regulation may contribute to the expansion of local conflicts, an increase in violence, and additional threats to global security and the international legal order.

Key words: lethal autonomous weapons systems, LAWS, autonomous weapons, artificial intelligence in warfare, criminal liability, international humanitarian law, global conflicts.

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток технологій штучного інтелекту (ШІ), роботизованих платформ та автономних бойових систем у 2020-2026 роках значно посилив дискусії щодо правових меж їх застосування під час збройних конфліктів. У сучасних війнах все активніше використовуються безпілотні системи, автономні дрони та алгоритмічні системи ухвалення рішень, що здатні самостійно ідентифікувати цілі та застосовувати силу без безпосереднього втручання людини. Такі тенденції викликають серйозні питання щодо відповідальності за можливі порушення норм міжнародного гуманітарного права (МГП) та національного кримінального законодавства.

Очевидно, що летальні автономні системи озброєння (LAWS) сьогодні швидко розвиваються та дедалі частіше демонструють високу ефективність у сучасних військових операціях. Водночас впровадження LAWS викликає серйозні правові, етичні та безпекові занепокоєння, зокрема невизначеність суб'єкта відповідальності – особа, розробник, командир чи держава під час порушень МГП. Окрім цього, існує ризик потрапляння LAWS до рук недержавних формувань, зокрема терористів, а також інтеграції у системи зброї масового ураження. Також значною мірою зростають ризики та ймовірність несанкціонованого втручання в алгоритми, загрозливою стає алгоритмічна упередженість ШІ, що в свою чергу може спричинити непропорційне або неправомірне застосування сили.

На нашу думку, вирішення цих задач знаходиться в центрі уваги як міжнародних організацій, так і окремих держав. Значний внесок у формування норм і стандартів роблять такі міжнародні організації, як ООН, НАТО та Міжнародний комітет Червоного Хреста. Одночасно країни, серед яких США, Китай, Франція, Ізраїль та Австрія, розробляють власні підходи до контролю та регулювання використання LAWS. Неурядові організації, такі як Campaign to Stop Killer Robots та Стокгольмський інститут дослідження проблем миру (SIPRI), також активно впливають на міжнародну дискусію. Крім того, на розвиток та впровадження автономних озброєних систем значний вплив мають великі технологічні корпорації, включно з Microsoft, Google та Palantir Technologies.

Отже, незважаючи на значний потенціал міжнародно-правових норм у визначенні меж і умов законного застосування LAWS, процес формування ефективного правового регулювання стикається з низкою серйозних труднощів. Серед них – відсутність єдиного та чіткого визначення самих LAWS, складність відокремлення виключно військових застосувань ШІ[1], а також істотні розбіжності у підходах до регулювання між державами, які мають різний рівень технологічного розвитку та різні геополітичні пріоритети [2].

Мета дослідження – дослідити кримінально-правові аспекти застосування LAWS у сучасних глобальних конфліктах, оцінити ризики та проблеми відповідальності, а також проаналізувати міжнародні підходи до регулювання й контролю їх використання як фактора потенційної світової воєнної ескалації.

Стан опрацювання проблематики. У наукових працях дослідників-науковців розглядаються питання етичних і правових наслідків автономної війни, концепція «значущого людського контролю» над автономними системами та проблеми підзвітності за їх застосування [4; 5; 6]. Значна увага приділяється аналізу міжнародних переговорних процесів і позицій держав щодо регулювання LAWS у межах Конвенції про певні види звичайної зброї (CCW) та діяльності Групи урядових експертів [1; 2; 17; 22].

Окремі дослідження присвячені порівнянню стратегій міжнародних кампаній із заборони автономної зброї, а також класифікації підходів держав до контролю над такими системами [3; 7]. Водночас аналітичні доповіді міжнародних організацій і правозахисних структур підкреслюють ризики поширення LAWS, їх вплив на глобальну безпеку та необхідність створення міжнародних юридично обов'язкових механізмів регулювання [13; 14; 18; 23].

Кількість наукових робіт, присвячених тематиці LAWS, постійно збільшується. Зокрема, у наукометричній базі Scopus за період 2021–2025 років щорічно індексується в середньому 45 публікацій (за перше півріччя 2025 року – 17 наукових матеріалів). Серед найпопулярніших тем досліджень – оцінка ймовірності прийняття міжнародно-правового документа, що забороняє LAWS [3], проблеми забезпечення усвідомленого та ефективного людського контролю над автономними системами [4], питання відповідальності роботів, що функціонують на основі ШІ, а також етичні аспекти застосування LAWS [5].

Водночас діяльність ООН із формування правової бази використання LAWS висвітлена лише частково. Існуючі наукові публікації розглядають «підводні камені» визначення міжнародно-правових зобов'язань держав щодо застосування автономних бойових систем [3], узагальнюють позиції держав щодо регулювання LAWS на засіданнях Групи урядових експертів з питань летальних автономних систем озброєння (Group of Governmental Experts on Lethal Autonomous Weapons, GGE) ще за 2018 рік [4], а також за період 2020–2022 років [7].

Разом із тим сучасні конфлікти та зростання воєнної напруги у світі актуалізують дослідження LAWS як чинника воєнної ескалації та потребують подальшого комплексного аналізу з кримінально-правової точки зору [8; 11; 24; 27].

Виклад основного матеріалу. Після повномасштабного вторгнення росії в Україну в лютому 2022 року світ увійшов у період інтенсивної воєнної активності, що значно перевищує показники попередніх років.

Отже, російсько-українська війна стала одним із наймасштабніших конфліктів з 1945 року, порівнюваних за інтенсивністю з війнами минулого століття. За даними моніторингу, кількість воєн загалом у світі зростала щороку з 2022 по 2025 рік, включно з регіональними й локальними війнами, прикордонними зіткненнями та внутрішніми кризами.

У 2024 році зареєстровано рекордну кількість державних конфліктів із часу Другої світової війни – понад 61 конфлікт, включаючи вісім повноцінних війн [8].

Таким чином, російсько-українська війна, що триває від 2022 року, стала ключовим фактором світової нестабільності та вплинула на глобальну безпеку, економіку та оборонне планування. Аналітики відзначали, що 2025 рік ознаменувався значним загостренням війни, і Москва, за оцінками розвідки, почала відчувати перевагу в певних районах бойових дій, водночас не здобуваючи остаточної перемоги [9].

Зазначимо, що конфлікти на Близькому Сході, які почалися ще у 2023 році, у 2025–2026 роках ескалювали до масштабних бойових дій, зокрема між Ізраїлем, Іраном і США. Спільні авіаційні удари США та Ізраїлю по Ірану наприкінці лютого 2026 року спровокували відповідь у вигляді ракетних і безпілотних атак Ірану по територіях союзників США та регіональних партнерів, в результаті чого пролило тисячі людських життів і суттєво дестабілізовано регіон. Це також призвело до заблокування стратегічної протоки Ормуз, що обмежило транспортування близько 20% світового нафтового ресурсу та викликало різке зростання світових цін на енергоносії [10].

Аналітичні індекси конфліктів демонструють, що з 2022 по 2025 рік кількість активних конфліктів у світі збільшилася на третину порівняно з попереднім періодом, що свідчить про загальну тенденцію до зростання воєнної напруги. Різке збільшення числа бойових зіткнень, дипломатичних протистоянь, локальних та регіональних війн, а також відсутність швидких шляхів мирного врегулювання підтверджує, що сучасна система міжнародної безпеки переживає період посиленої ескалації, що може мати довгострокові наслідки для глобальної стабільності [11].

Отже, у зв'язку зі світовою тенденцією до швидкої військової технологічної модернізації постає активне питання щодо використання LAWS. Ці системи, здатні ухвалювати рішення про застосування смертоносної сили без безпосереднього втручання людини, дедалі частіше розглядаються як фактор потенційної ескалації збройних конфліктів у глобальному масштабі. Сучасні воєнні конфлікти, зокрема в Україні, Судані, Газі, а також напруженість між США і Китаєм щодо Тайваню, демонструють підвищену роль передових автономних бойових платформ і дронів у формуванні стратегічної нестабільності.

Водночас міжнародні правові механізми не встигають за стрімким розвитком технологій, а переговори в рамках Конвенції про заборону або обмеження застосування конкретних видів звичайної зброї (Convention on Certain Conventional Weapons, CCW) у Женеві досі не призвели до ухвалення обов'язкових юридичних норм щодо LAWS. Це створює значні прогалини у підзвітності, кримінально-правовій відповідальності та регулюванні використання таких систем, що робить аналіз LAWS як нового чинника світової воєнної ескалації особливо актуальним у 2026 році [12].

Варто зазначити також про те, що сучасні алгоритми LAWS відзначаються непередбачуваністю поведінки, здатністю до адаптації та складністю пояснення ухвалених рішень, що ускладнює застосування традиційних юридичних критеріїв [13]. Стохастичний характер дій систем або залежність від змінних польових даних ускладнює оцінку пропорційності та безпеки, створюючи «прогалини відповідальності», коли ні система, ні конкретні особи – оператори, командири чи розробники – не підлягають чіткій юридичній відповідальності.

Концепції «людина в циклі» та «суттєвий людський контроль» залежать не лише від алгоритмів, а й від доктрин, правил застосування сили та процедур правової оцінки. Термінологія LAWS і формати взаємодії людини з машиною потребують уточнення з урахуванням технологічного розвитку та національних практик, а регулювання має узгоджувати рівень автономії з операційними стандартами для дотримання норм МГП та уникнення прогалин у відповідальності [14].

Нагадаємо, що серед міжнародних організацій ООН відіграє центральну роль у формуванні глобальних підходів до регулювання LAWS. Зокрема, у рамках Конвенції про заборону або обмеження застосування певних видів звичайної зброї [15] функціонує Група урядових експертів з питань LAWS [16], яка з 2014 року регулярно аналізує етичні, правові та технічні аспекти автономних озброєних систем.

Хоча обговорення в межах Групи урядових експертів з питань летальних автономних систем озброєння (Group of Governmental Experts on Lethal Autonomous Weapons, GGE) призвели до формування 11 Керівних принципів [17], ці документи носять рекомендаційний характер і не мають юридичної обов'язковості. Прийняття договору або протоколу в межах CCW залишається предметом політичних дискусій, і консенсусу досі не досягнуто. Водночас діяльність ООН залишається ключовим механізмом глобального врядування у сфері військового штучного інтелекту завдяки своїй легітимності та інклюзивності.

На сьогоднішній день проблематика LAWS дедалі більше визнається ООН як невід'ємна частина ширшого спектра науково-технічних викликів, що мають вплив на глобальну безпеку. У доповіді Генерального секретаря «Role of Science and Technology in the Context of International Security and Disarmament» підкреслюється, що стрімке впровадження ШІ у військову сферу породжує «безпрецедентну потребу в своєчасному регулюванні автономності застосування сили», поряд із кіберзагрозами, розвитком біотехнологій та військовим освоєнням космосу [18].

Документ зазначає, що LAWS перебувають у центрі двох взаємопов'язаних процесів: дискусій GGE, де розробляються спеціалізовані (*lex specialis*) підходи до контролю автономних озброєних систем, та інклюзивного розгляду на рівні Генеральної Асамблеї, яка трактує LAWS як елемент трансформації міжнародного безпекового середовища.

Варто звернути увагу на те, що Міжнародний комітет Червоного Хреста наголошує на необхідності «суттєвого людського контролю» протягом усього життєвого циклу LAWS – від розробки до застосування – залишаючи остаточне рішення про використання смертоносної сили за людиною.

Організація також звертає увагу на ризики делегування рішень машинам (помилки алгоритмів, упередженість даних, непрозорість дій) та закликає держави впроваджувати превентивні заходи, зокрема через переговори щодо юридично обов'язкових норм, підкреслюючи, що технічні можливості не знімають етичну і правову відповідальність [19].

Ініціативи «Geneva» (мережа академічних, аналітичних і політичних платформ, таких як Geneva Academy та GCSP) сприяють виробленню «м'яких» норм для автономних систем, поєд-

нуючи технічну, правову та етичну експертизу і надаючи рекомендації щодо оцінки, тестування, прозорості та відстежуваності рішень.

Неурядові організації, зокрема Human Rights Watch, Article 36 та кампанія «Stop Killer Robots», активно підтримують заборону повністю автономних систем, підкреслюючи ризики для прав людини та безпеки.

Незважаючи на різні підходи, існує загальна згода щодо застосування норм МГП до LAWS, необхідності збереження людського контролю та впровадження процедурних механізмів, тоді як суперечки щодо форми регулювання – міжнародні гарантії чи національні стандарти – потребують подальших багатомірних дискусій [20; 21].

Нагадаємо, що у 2022 році група з десяти держав, очолювана Аргентиною та Панамою, запропонувала «дорожню карту» для нового протоколу в рамках Конвенції про певні види звичайної зброї (CCW), спрямованого на регулювання автономних озброєних систем.

Об'єднаний документ, підписаний 23 країнами, серед яких Австрія, Мексика, Нова Зеландія та низка держав Європи, Азії й Африки, закликав спільно взяти на себе зобов'язання «заборонити системи озброєння, які недостатньо контрольовані або передбачувані для відповідності правовим вимогам», а також «визначити межі й правила застосування інших видів автономної зброї з метою дотримання норм МГП».

Вже на початку 2023 року GGE за участю посла Ф. Даміко провела дві сесії загальною тривалістю 10 днів [22]. Під час засідань держави заявили, що озброєння на основі новітніх технологій не повинно застосовуватися, якщо його використання не відповідає нормам МГП.

Це підтвердило принцип підпорядкування будь-якої зброї вимогам гуманітарного права, однак фактично лише повторило вже існуючі зобов'язання і не запровадило нових обмежень.

Небажання окремих ключових держав переходити від декларацій до юридично обов'язкових норм знову не дозволило досягти консенсусу щодо переговорів про новий договір чи протокол. У результаті через застій у межах CCW більшість держав вирішили винести питання LAWS на обговорення Генеральної Асамблеї ООН.

1 липня 2024 року Генеральний секретар представив Доповідь A/79/88, у якій систематизовано позиції держав та міжнародних організацій, що охоплюють широкий спектр підходів – від вимог негайної заборони певних категорій автономних озброєних систем до пропозицій щодо поетапно-го, «позитивно-зобов'язального» регулювання.

Спільним елементом більшості позицій стала нагальна потреба забезпечити «значущий людський контроль», підзвітність і прозорість у процесах розробки та застосування таких технологій.

Доповідь також окреслює різні інституційні шляхи подальших дій – від ведення переговорів щодо юридично обов'язкового документа до розробки кодексів поведінки та технічних стандартів як у рамках CCW, так і поза ними [23].

Головною процедурною перепоною залишається правило консенсусу в рамках CCW: будь-яка держава-учасниця може заблокувати ухвалення рішення.

Цим правом уже скористалися росія, Ізраїль та Індія, зриваючи мандати Групи урядових експертів з питань летальних автономних систем озброєння GGE.

До основних перешкод у формуванні міжнародного регулювання LAWS відносяться:

різні національні підходи – гуманітарно орієнтовані держави (Австрія, Аргентина, Панама, ПАР) підтримують повну заборону LAWS, тоді як військово-технологічні держави (США, Китай, росія, Індія) віддають перевагу «м'якому праву» або національному регулюванню, щоб зберегти технологічну перевагу [24];

відсутність єдиних визначень, зокрема поняття «значущий людський контроль», що дозволяє державам відкладати переговори через нестачу спільної термінології [25];

стратегічне суперництво великих держав, які розглядають LAWS як інструмент стримування і не готові до жорстких юридичних обмежень [26];

розрив між безпековими та гуманітарними підходами, оскільки CCW переважно зосереджена на нормах МГП, тоді як питання стратегічної стабільності та ризиків ескалації залишаються дургорядними [27];

випереджальний розвиток технологій, що значно швидше за багатосторонні переговорні процеси, через що держави сумніваються у можливості вчасного ухвалення міжнародних правил [24].

У сукупності ці чинники формують складну «матрицю гальм», де кожен бар'єр підсилює інший: процедура консенсусу надає право вето, стратегічне суперництво стимулює технологічну

гонку, а відсутність механізмів перевірки дозволяють відкладати перехід до юридично обов'язкових норм.

Подолати цю ситуацію можливо завдяки політичному лідерству, розробці технічно обґрунтованих стандартів і залученню ширшого кола акторів поза межами ССВ.

Позиція США щодо глобального регулювання LAWS формується під впливом прискорення світової «гонки за перевагу ШІ» та зростання інвестицій Пентагону у нові технології в рамках Третьої офсетної стратегії.

США були першими, хто офіційно визначив LAWS як «систему озброєнь, здатну після активації вибирати і вражати цілі без подальшого втручання людини-оператора».

Директива Міністерства оборони 3000.09 [28] не забороняє повністю автономні системи, водночас вимагає від командирів і операторів застосовувати належний рівень людського судження та забезпечувати відповідність національному й міжнародному праву.

США виступають проти обов'язкового глобального регулювання, пропонуючи натомість «необов'язковий Кодекс поведінки» для підтримки відповідальної практики й дотримання міжнародного права [29].

Китай підкреслює особливу небезпеку LAWS через їх еволюційність і неможливість втручання після запуску, закликаючи до жорсткіших правил і передбачуваності автономних систем, що функціонують без безперервного людського контролю [17]. Позиція США, навпаки, спирається на гнучкість чинного МГП, яке, на їхню думку, охоплює нові технології. Ці різні підходи ускладнюють дискусії в рамках GGE і спонукають інші держави шукати компроміс.

Країна-агресор російська федерація зберігає консервативну позицію, не підтримуючи юридично зобов'язуючі інструменти чи мораторій на розробку LAWS [30]. Її досвід з автономними системами сягає ще 1970–1980-х років, коли була створена ядерна система «Периметр» («Мертва рука» у НАТО) для автоматичного відпрацьовування удару у разі втрати керівництва країни. Система мала стримуючий ефект і забезпечувала взаємне гарантоване знищення, що з погляду міжнародного права розглядається як елемент доктрини стримування. Цей історичний досвід пояснює небажання РФ підтримувати нові ініціативи з регулювання LAWS [31].

ООН завдяки легітимності, закріпленій Статутом ООН, і прихильності до визнання різноманітності народів світу відіграє ключову роль у формуванні норм, принципів і забезпеченні підзвітності у глобальному управлінні технологіями [32]. Проте залишаються суттєві проблеми: недостатнє представництво країн, що розвиваються, відсутність координації між ініціативами зі ШІ та потреба державного сектору у додаткових ресурсах і експертизі для нагляду й управління технологіями.

У вересні 2024 р. відбувся Саміт майбутнього, на якому обговорювався Глобальний цифровий договір як механізм зміцнення багатостороннього управління та подолання цифрових і технологічних розривів. Проект договору, опублікований ще у квітні 2024 р., містить положення щодо ШІ, спрямовані на розвиток інклюзивної цифрової економіки, створення безпечного цифрового середовища та справедливе міжнародне управління даними. Такий договір може стати основою для єдиних міжнародних стандартів у сферах кібербезпеки, захисту даних і прав людини.

Водночас Human Rights Watch та Міжнародна клініка з прав людини (IHRC) при Гарвардській школі права закликають до альтернативного процесу переговорів щодо юридично обов'язкового інструмента для регулювання автономних озброєнь, оскільки формат на базі Конвенції про звичайні види озброєнь не дав належного результату. Альтернативний процес передбачає спільну мету створення нового закону, прийняття рішень більшістю голосів, чіткі терміни для ухвалення договору та інклюзивну участь держав, агентств ООН і міжнародних організацій [33].

Таким чином, сьогодні ООН відіграє ключову роль у формуванні норм і забезпеченні підзвітності у глобальному управлінні технологіями, проте існують проблеми з представництвом країн, координацією ініціатив та ресурсами для нагляду. Запропонований Глобальний цифровий договір та альтернативні переговорні процеси можуть стати механізмом для встановлення єдиних стандартів і регулювання автономних озброєнь на міжнародному рівні.

Висновки. LAWS стали новим фактором глобальної воєнної ескалації, особливо після повномасштабного вторгнення РФ в Україну у 2022 р., що супроводжується зростанням кількості конфліктів у світі. Високий рівень автономності та здатність ухвалювати рішення про застосування сили без участі людини ускладнюють прогнозування їх дій, створюючи прогалини у підзвітності та застосуванні традиційних юридичних норм. Міжнародні механізми, зокрема ССВ і діяльність GGE, досі не виробили юридично обов'язкових правил щодо використання таких систем.

Держави демонструють різні підходи: одні виступають за заборону LAWS, інші надають перевагу «м'якому праву» або національному регулюванню. У цих умовах ООН залишається ключовим майданчиком для формування міжнародних норм управління технологіями, тоді як правозахисні та академічні ініціативи наголошують на необхідності прозорості, підзвітності та забезпечення «значущого людського контролю» під час застосування автономних озброєних систем.

Подальші дослідження мають зосередитися на розробці універсальних стандартів і термінології для LAWS, визначенні оптимального рівня людського контролю та механізмів підзвітності, а також на оцінці ефективності національних підходів і міжнародних рекомендацій. Необхідно досліджувати взаємозв'язок технологічного розвитку, етичних норм та кримінально-правової відповідальності, а також шляхи інтеграції автономних систем у міжнародні регуляторні рамки без порушення принципів МГП та глобальної безпеки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. United Nations Office for Disarmament Affairs. Lethal autonomous weapons systems (LAWS). URL: <https://disarmament.unoda.org/the-convention-on-certain-conventional-weapons/background-on-laws-in-the-ccw/> (дата звернення 19.02.2026).
2. Group of Governmental Experts on LAWS. Rolling text status date: May 12, 2025. 2025. URL: <https://reachingcriticalwill.org/images/documents/Disarmament-fora/ccw/2025/gge/documents/rolling-text-12May.pdf> (дата звернення 02.03.2026).
3. Rosert E., Sauer F. How (not) to stop the killer robots: A comparative analysis of humanitarian disarmament campaign strategies. *Contemporary Security Policy*. 2020. Vol. 42, № 1. P. 4–29. URL: <https://doi.org/10.1080/13523260.2020.1771508> (дата звернення 02.03.2026).
4. De Sio F. S., Van den Hoven J. Meaningful human control over autonomous systems: A philosophical account. *Frontiers in Robotics and AI*. 2018. № 5. Article 15. URL: <https://doi.org/10.3389/frobt.2018.00015> (дата звернення 19.02.2026).
5. Horowitz M. C. The ethics & morality of robotic warfare: Assessing the debate over autonomous weapons. *Daedalus*. 2016. Vol. 145, № 4. P. 25–36. DOI: 10.1162/DAED_a_00409.
6. Riebe T., Schmid S., Reuter C. Meaningful human control of lethal autonomous weapons systems: The CCW debate and its implications for VSD. *IEEE Technology and Society Magazine*. 2020. Vol. 39, № 4. P. 36–51. DOI: 10.1109/MTS.2020.3031846.
7. Qerimi Q. Controlling lethal autonomous weapons systems: A typology of the position of states. *Computer Law & Security Review*. 2023. № 50. URL: <https://doi.org/10.1016/j.clsr.2023.105854> (дата звернення 02.03.2026).
8. Індекс війни. Моніторинг воєнних конфліктів у світі 2022 року. URL: https://ussd.org.ua/2023/01/20/indeks-vijny-monitoring-voyennyh-konfliktiv-u-sviti-2022-roku/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення 02.03.2026).
9. Russia has 'seized the upper hand' in Ukraine war, intel community warns. URL: https://www.politico.com/news/2025/03/25/russia-has-seized-the-upper-hand-in-ukraine-war-intel-community-warns-00247753?utm_source=chatgpt.com (дата звернення 19.02.2026).
10. Закон України «Про засади державної політики національної пам'яті Українського народу». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4579-20#Text> (дата звернення 19.02.2026).
11. Індекс війни. Моніторинг воєнних конфліктів у світі 2025 року. URL: https://ussd.org.ua/2026/02/05/indeks-vijny-monitoring-voyennyh-konfliktiv-u-sviti-2025-roku/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення 02.03.2026).
12. Progress on rules for lethal autonomous weapons urgently needed, says chair of Geneva talks. URL: https://www.reuters.com/world/progress-rules-lethal-autonomous-weapons-urgently-needed-says-chair-geneva-talks-2026-03-03/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення 02.03.2026).
13. ICRC. Autonomous weapons: Questions and answers. Міжнародний комітет Червоного Хреста. URL: <https://www.icrc.org/en/law-and-policy/autonomous-weapons> (дата звернення 19.02.2026).
14. Geneva Academy of International Humanitarian Law and Human Rights. Sending Up a Flare: Autonomous Weapons Systems, Proliferation, Risks and Humanitarian Action. URL: <https://www.geneva-academy.ch/joomlafiles/docman-files/Sending%20Up%20a%20Flare%20>

- Autonomous%20Weapons%20Systems%20Proliferation%20Risks.pdf (дата звернення 02.03.2026).
15. Reaching Critical Will. Sixth Review Conference of the States Parties to the Convention on Certain Conventional Weapons. 2021. URL: <https://reachingcriticalwill.org/disarmament-fora/ccw/2021/revcon> (дата звернення 02.03.2026).
 16. Stop Killer Robots. Statement by Stop Killer Robots to the Group of Governmental Experts on lethal autonomous weapons systems, 3–7 March 2025. Campaign to Stop Killer Robots. 2025. URL: <https://www.stopkillerrobots.org/resource/march-2025-gge-statement/> (дата звернення 19.02.2026).
 17. United Nations. Report of the 2019 session of the Group of Governmental Experts on emerging technologies in the area of lethal autonomous weapons systems (CCW/GGE.1/2019/3). 2019. 25 September. URL: <https://docs.un.org/CCW/GGE.1/2019/3> (дата звернення 19.02.2026).
 18. United Nations. Role of science and technology in the context of international security and disarmament (A/79/224). 2024. URL: <https://docs.un.org/en/A/79/224> (дата звернення 02.03.2026).
 19. Human Rights Watch. Article 36. Campaign to Stop Killer Robots. Joint statement or related document. URL: https://estatements.unmeetings.org/estatements/11.0010/20221021/A1jJ8bNfWGIL/KLw9WYcSnnAm_en.pdf (дата звернення 02.03.2026).
 20. Stop Killer Robots. News on states voting against lethal autonomous weapons at UN General Assembly. URL: <https://www.stopkillerrobots.org/news/161-states-vote-against-the-machine-at-the-un-general-assembly> (дата звернення 19.02.2026).
 21. Nations meet in UN “killer robot” talks, regulation lags. URL: <https://www.reuters.com/sustainability/society-equity/nations-meet-un-killer-robot-talks-regulation-lags-2025-05-12> (дата звернення 27.02.2026).
 22. Reaching Critical Will. Meeting of governmental experts on lethal autonomous weapons systems CCW. 2023. URL: <https://reachingcriticalwill.org/disarmament-fora/ccw/2023/laws> (дата звернення 02.03.2026).
 23. United Nations, Secretary-General. Lethal autonomous weapons systems: Report of the Secretary-General (A/79/88). 2024. 1 July. URL: <https://docs.un.org/en/A/79/88> (дата звернення 02.03.2026).
 24. Le Poidevin O. Nations meet at UN for “killer robot” talks as regulation lags. Reuters. 2025. 12 May. URL: <https://www.reuters.com/sustainability/society-equity/nations-meet-un-killer-robot-talks-regulation-lags-2025-05-12/> (дата звернення 19.02.2026).
 25. Taddeo M., Blanchard A. A comparative analysis of the definitions of autonomous weapons systems. *Science and Engineering Ethics*. 2022. Vol. 28, № 5. URL: <https://doi.org/10.1007/s11948-022-00392-3> (дата звернення 02.03.2026).
 26. Freifeld K. US tightens its grip on AI chip flows across the globe. Reuters. 2025. January 13. URL: <https://www.reuters.com/technology/artificial-intelligence/us-tightens-its-grip-ai-chip-flows-across-globe-2025-01-13/> (дата звернення 02.03.2026).
 27. Blanchard A., Boulanin V., Bruun L., Goussac N. Dilemmas in the policy debate on autonomous weapons systems. Stockholm International Peace Research Institute. 2025. 6 February. URL: <https://www.sipri.org/commentary/topical-background/2025/dilemmas-policy-debate-autonomous-weapon-systems> (дата звернення 19.02.2026).
 28. U.S. Department of Defense. Autonomy in weapon systems (DoD Directive 3000.09). 2023. 25 January. URL: <https://www.esd.whs.mil/Portals/54/Documents/DD/issuances/dodd/300009p.pdf> (дата звернення 02.03.2026).
 29. Watts T.F.A., Bode I. Machine guardians: The Terminator, AI narratives and US regulatory discourse on lethal autonomous weapons systems. *Cooperation and Conflict*. 2024. Vol. 59, № 1. P. 107–128. DOI: 10.1177/00108367231198155.
 30. United Nations First Committee. First Committee approves new resolution on lethal autonomous weapons, as speaker warns “an algorithm must not be in full control of decisions involving killing”. 2023. 1 November. URL: <https://press.un.org/en/2023/gadis3731.doc.htm> (дата звернення 19.02.2026).
 31. Stilwell B. Russia’s “Dead Hand” is a Soviet-built nuclear doomsday device. *Military.com*. 2022. 14 March. URL: <https://www.military.com/history/russias-dead-hand-soviet-built-nuclear-doomsday-device.html> (дата звернення 02.03.2026).

32. Artigas C., Manyika J., UN AI Advisory Body. UN AI Advisory Body calls for grounding artificial intelligence in universal principles, suggests tasks for a potential institution on AI governance. Interim Report “Governing AI for Humanity”. 2023. URL: https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/un_ai_advisory_body_interim_report_press_release.pdf (дата звернення 19.02.2026).
33. Human Rights Watch. An Agenda for Action: Alternative Processes for Negotiating a Killer Robots Treaty. 2022. URL: <http://hrp.law.harvard.edu/clinic> (дата звернення 02.03.2026).

Дата першого надходження рукопису до видання: 05.04.2026
Дата прийняття до друку рукопису після рецензування: 23.04.2026
Дата публікації: 10.05.2026

© Самедова Л.Р., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0